

Geschiedenis HAVO

2021

Voorbeeldvragen

Historische context Duitsland in Europa

Duitsland in Europa

bron 1

De Duitse politicus Willy Brandt (1913-1992) beschrijft in zijn dagboek gebeurtenissen in Berlijn. De volgende fragmenten staan in willekeurige volgorde:

Fragment a

Wij reden naar de *Potsdammerplatz* en de *Brandenburgertor* [beide in Oost-Berlijn] en zagen overal hetzelfde beeld: bouwvakkers, hindernissen, betonpalen, militairen van de DDR.

Fragment b

Op die dag motiveerde partijvoorzitter Otto Wels het sociaaldemocratische 'nee' tegen de machtigingswet [met de woorden]: Wij zijn weerloos, weerloos is echter niet eerloos.

Fragment c

De moordende arbeidsnormen leidden tot protest, dat uitmondde in kreten: De sik [DDR-leider Ulbricht] moet weg' en: 'de Russen eruit'. Het protest werd gesmoord – eerst door de tanks van de bezetters en daarna door maatregelen.

Fragment d

Het hoogtepunt was bereikt toen er om de 48 seconden een vliegtuig in Berlijn landde en het geronk van vliegtuigmotoren het teken van overleven was geworden. (...) De Berlijners speelden het met minimale rantsoenen klaar en lieten zich niet kleinkrijgen.

Willy Brandt, Herinneringen, Utrecht/Antwerpen 1990. Origineel: Willy Brandt, Erinnerungen, Frankfurt am Main, 1989.

Gebruik bron 1.

Hieronder staan vijf gebeurtenissen uit de Duitse geschiedenis in chronologische volgorde, waarvan er vier bij de bronfragmenten passen:

- 1 De nazi's vestigden een dictatuur in Duitsland.
- 2 Nazi-Duitsland gaf zich onvoorwaardelijk over.
- 3 De blokkade van West-Berlijn.
- 4 De controle op de bevolking door de *Staatssicherheitsdienst* werd uitgebreid.
- 5 De bouw van de Berlijnse muur.

- 2p 1 Geef per bronfragment aan welke gebeurtenis daarbij hoort. Noteer alleen de letter en het daarbij behorende cijfer.
Let op! Er blijft één gebeurtenis over.

maximumscore 2

De juiste combinaties zijn:

a - 5, b - 1, c - 4, d - 3

indien vier combinaties juist	2
indien drie combinaties juist	1
indien minder dan drie combinaties juist	0

Tussen 1960 en 1989 werd in de DDR op de televisie elke week *Der schwarze Kanal* (het zwarte kanaal) uitgezonden. In dit programma werden fragmenten getoond van West-Duitse televisieprogramma's van de week daarvoor, waarbij presentatoren die waren aangesteld door de regering 'de waarheid' uitlegden achter de West-Duitse programma's.

6p 2

Licht de uitzendingen van *Der schwarze Kanal* toe door:

- voor twee kenmerkende aspecten uit de twintigste eeuw uit te leggen dat deze passen bij het maken van de uitzendingen van *Der schwarze Kanal* en
- aan te geven welk probleem de regering van de DDR met deze uitzendingen wilde oplossen en ten slotte
- te verklaren dat de uitzendingen in 1989 werden stopgezet.

maximumscore 6

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- het maken van de uitzendingen past bij (twee van de volgende):
 - 'de rol van moderne propaganda- en communicatiemiddelen', omdat de communistische regering televisie zag als een geschikt middel om propaganda te verspreiden / door de uitzendingen de boodschap van de regering kon worden verspreid over een groot deel van de bevolking.
 - 'het in praktijk brengen van totalitaire ideologieën zoals het communisme', omdat de regering van de DDR via de uitzendingen de bevolking wilde beïnvloeden / wilde doordringen van communistische denkbeelden.
 - 'de verdeling van de wereld in twee ideologische blokken', omdat de regering met de uitzendingen de inwoners van de DDR wilde duidelijk maken dat zij niet moesten verlangen naar de westerse beschaving (en daarmee de twee blokken in stand wilde houden)
- per combinatie van kenmerkend aspect en uitleg 2
- Hiermee wilde de regering het probleem oplossen dat de bevolking van de DDR door het kijken naar de televisieprogramma's uit West-Duitsland ontevreden werd / zich keerde tegen het bewind 1
- Na de val van de Muur / het verlies van macht van de communistische regering in 1989 werd het communistische programma stopgezet (omdat het niet langer een doel diende) 1

Opmerking

Als bij de eerste deelvraag alleen een juist kenmerkend aspect wordt genoemd zonder uitleg, wordt geen scorepunt toegekend.

Een anekdote:

In augustus 1961 gaf de Russische leider Chroesjtsjov aan Ulbricht toestemming voor het bouwen van de Berlijnse muur, waarbij Ulbricht eerst alleen prikkeldraad mocht laten aanbrengen en dan moest wachten op de reactie van het Westen. Hij kreeg de aanwijzing dat hij prikkeldraad mocht laten leggen op de grens tussen Oost- en West-Berlijn maar “niet één centimeter verder”.

Je beweert dat Chroesjtsjov met dit beleid een probleem in de DDR wilde aanpakken, maar tegelijkertijd problemen wilde voorkomen met de Verenigde Staten.

3p 3 Licht beide delen van je bewering toe door:

- aan te geven welk probleem Ulbricht kon aanpakken door het leggen van het prikkeldraad en
- uit te leggen op welk Amerikaans beleid Chroesjtsjov zijn aanwijzing aan Ulbricht baseerde.

maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De muur moest voorkomen dat (economische en politieke) vluchtelingen uit de DDR naar het Westen gingen (wat met het prikkeldraad werd bereikt) 1
- Dat Ulbricht niet één centimeter in West-Berlijn mocht komen was gebaseerd op de Trumandoctrine (of een juiste uitleg daarvan) / op het respecteren van de communistische invloedssfeer door de Amerikanen, omdat de Amerikanen hierdoor alleen zouden ingrijpen als het communisme zich zou uitbreiden 2

bron 2

In december 1989 vindt in Straatsburg een bijeenkomst van Europese regeringsleiders plaats. De Belgische minister van Buitenlandse Zaken Mark Eyskens schrijft:

De Franse president Mitterrand stelde een onderbreking van het beraad voor en trok zich terug met Helmut Kohl. Na een uurtje keerden beide heren terug in ons gezelschap. (...) Kohl verklaarde dat hij bereid was om, ondanks het verzet in zijn eigen land, voluit het plan te steunen om een Monetaire Unie in Europa op te richten. Dat betekende voor Duitsland afscheid nemen van de Duitse mark en het degraderen van de Bundesbank tot een filiaal van de Europese Centrale Bank. Hierna volgde een moment van intense stilte. We begrepen dat hier een historische afspraak werd gesmeed, waarvan de toekomst van Europa zou afhangen.

https://www.kvab.be/sites/default/rest/blobs/949/MarkEyskens_Lentecyclus2017.pdf

Gebruik bron 2.

Eyskens vindt dat er een “historische afspraak” tussen Frankrijk en Duitsland werd gesmeed tijdens deze bijeenkomst.

3p 4 Ondersteun deze visie door:

- met de bron de afspraak te noemen die wordt gemaakt tussen Duitsland en Frankrijk en
- zonder bron aan te geven welke toezegging Frankrijk doet om deze afspraak te kunnen maken en ten slotte
- zonder bron met een historisch argument de visie te ondersteunen dat een afspraak tussen deze twee landen historisch is.

maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het gaat hier om de afspraak dat Duitsland de euro zal invoeren (waarbij Duitsland de Monetaire Unie zou ondersteunen) 1
- waardoor Frankrijk zijn steun toezegt voor de Duitse hereniging 1
- Duitsland en Frankrijk zijn in beide wereldoorlogen / tijdens het moderne imperialisme vijanden geweest, waardoor een afspraak (tot samenwerking) historisch mag worden genoemd 1